

Posudek diplomové práce

z oboru klasické archeologie

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro klasickou archeologii

Praha 2012, 156 stran

Název práce: ***Řecké zemědělské farmy v západní a východní části řeckého světa***

Práci předkládá: Bc. Barbora Gavláková

Posudek vypracovala: Doc. Dr. Marie Dufková, CSc.

Úkolem předložené diplomové práce Bc. Barbory Gavlákové je stručně řečeno porovnání zemědělského venkova v severním Černomoří a v jihoitalské oblasti Metapontu. Stávající název by se týkal spíše širší koncepce ve smyslu geografickém. Pak by ovšem měly být zařazeny například i výzkumy chory v oblasti Marseille a rovněž tak okolo Ampurias atd., tj. na místech, kde se výzkumy věnovaly rovněž pozůstatkům z tohoto tématického okruhu.. To je ovšem koncepce pro diplomovou práci až příliš obsáhlá. Od druhé poloviny 20. století se začíná odvíjet narůstající odborný zájem o podobu a význam venkova v okolí poleis ve snaze po komplexním obrazu řeckého světa. Situace je samozřejmě značně komplikovaná tím, že někdejší zemědělské pozemky už jsou zachytitelné jen v malém fragmentu a jakákoli srovnání mají tedy jen dílčí, nikoli univerzální platnost. Hned v abstraktu diplomandka zdůrazňuje, že se práce zaměří na parcelaci zemědělských pozemků chápanou jako jeden z nástrojů „na dosažení rovnosti občanů.“ V tomto směru je ovšem třeba zachovat větší rezervovanost. Hlavním smyslem zde nepochybně nebyly demokratické principy, protože se tak dělo i v případech nově zakládaných apoikií společenstvím občanů, v jejichž původním domově nelze hovořit o demokratické tradici. Parcelace vycházela z praxe při obdělávání půdy – pozemek byl tak velký, aby jej stačila obdělat průměrná rodina případně s čeledí. Byla tak vytyčena jednotná startovací čára pro všechny kolonisty; jejich sociální statut nebyl stejný.

V úvodu, který nemá konvenční obsah, autorka uvádí dva základní texty, které se jí zdají být pro sledovanou látku důležité. Je to jednak text z Platónových *Zákonů* k zakládání města a také známý nápis z Chersonésu se slavnostní přísahou. Vedle nich B Gavláková zdůrazňuje význam archeologie jakožto nejdůležitějšího zdroje informací, pokud jde o sledování osídlení chory ve Středomoří i Černomoří. V závěru jsou pak nastíněny některé základní otázky, na něž se bude snažit práce odpovědět.

Celá diplomová práce je pak rozdělena do čtyř kapitol podle sledovaných územních celků. Počíná se severním Černomořím, kde mají v oblasti západního a jihozápadního Krymu archeologické výzkumy klérů nejdélejší tradici. Velmi zevrubně se diplomandka zabývá chersonéským venkovem, odkud přinesly archeologické výzkumy mnoho zajímavého materiálu a oblast nebyla prakticky nikdy zastavěna na rozdíl od jiných částí severního Černomoří. Kléry s usedlostmi na Héraklejském poloostrově jsou pojednány ve zvláštní podkapitole. Druhá kapitola se věnuje východnímu Krymu a Tamaškému poloostrovu. Za nimi je zařazena kapitola k Olbii. Závěrečná, čtvrtá kapitola přináší charakteristiku venkova v jižní Itálii v okolí Metapontu, včetně odkrytých zemědělských usedlostí. V závěru se autorka snaží vyrovnat s otázkami, které nastínila v úvodu. Týkají se hlavně srovnání situace v severním Černomoří – především jihozápadním Krymu – a jihoitalské oblasti Metapontu. Uvádí podobné rozdělení zemědělské půdy a ztotožňuje se s některými badateli, že pravidelné dělení možno označit za příznačné pro chóru dórských apoikií a nepravidelný pro iónská založení. Dalším okruhem zájmu je velikost chóry a jednotlivých pozemků, v tabulce

je pak uvedena základní rozloha klérů „blízkého“ a maximální „vzdáleného chersonéského venkova“, následují pak další vzorky, které práce pojednává. Jako poslední bod je typ usedlosti, kde autorka hovoří jen o částečné shodě v případě usedlostí, a to u typu s centrálním dvorem. Parcely vidí jako základ k zabezpečení sociální rovnosti obyvatel. Odlišnosti ve velikosti pozemků se nezdají autorce pro naplňování rovnosti podstatné. Na závěr je jen stručně, ale zcela na místě připomenuto, že důležitou roli hrálo klima, přírodní podmínky, neřecké obyvatelstvo aj.

Nastíněná struktura práce spolu se základními závěry prozrazuje, že nastudovaný materiál se B. Gavláková snažila logicky a pečlivě uspořádat, vedena výsledky publikovaných archeologických výzkumů, v některých případech i různě interpretovaných. Zde se otevírá pole pro vlastní příspěvek ke sledované problematice, tato možnost však nebyla autorkou vždy využita. Vzhledem k tématu, které má již určitou historii za sebou, postrádám úvod se shrnutím dosavadních badatelských výsledků a jejich zhodnocení, čímž by se na počátku jasně vymezil přístup diplomandky a podal by informace o problematice čtenářům. Rovněž je třeba vysvětlení, v čem je předložená práce původní a jak se liší od studie J. C. Cartera z r. 2006 (*Towards a Comparative Study of Choraï West and East*). Stručné připomenutí badatelů je sice u některých kapitol a podkapitol, avšak nikterak není jejich význam zhodnocen spolu s nástínem jejich interpretací a zásadních příspěvků. V úvodu by se diplomandka mohla rovněž vyjádřit o vlastním přístupu ev. problémech, které přípravu práce provázely Pořadí jednotlivých oblastí v Černomoří, jak jsou v práci uvedeny, vyplývá zřejmě z charakteru rozdělení chóry, a proto je Olbie v Černomoří zařazena až na konec. Vezmeme-li však v úvahu charakter nálezového materiálu na západním Krymu a v oblasti Olbie, pak je zde patrná příbuznost (netýká se však parcelace zemědělské půdy) daná sousedstvím. Na konci černomořské řady působí mocná Olbie poněkud odtrženě od prostředí, s nímž komunikovala a obchodovala především. Je otázkou, zdali zmiňovat podrobněji Panskoje, které patrně nebylo jen zemědělským sídlištěm. Jihoitalský venkov je představen užším vzorkem, autorka čerpá především z Cartera. Permanentní obývání zdejších usedlostí sice dokládají místní pohřebiště a do jisté míry vybavení usedlostí, ale připomínám, že také chersonéský venkov měl své stálé obyvatele, jak se dnes uznává (keramika, terakoty aj.). Kolísání v počtu osídlení a obdělávání pozemků mohlo být způsobeno různými událostmi a procesy (klimatické nevyjímaje). Nemusí to být jen ozvěna lokální situace, ale i významnějších historických událostí, které rezonují v oblastech největších vývozců obilí do egejské oblasti Řecka a jinam. Zcela určitě docházelo k přesunům obyvatel i po dokončené kolonizaci. K závěrům diplomandky je třeba jen připomenout, že k pravidelné parcelaci půdy až v určitém časovém odstupu od založení apoikií dochází v době rozšiřování zemědělské produkce nepochybně i z praktických důvodů (např. síť sjízdňných cest pro zásobování a odvoz produktů). Autorka se měla vyhnout opětným popisům známých usedlostí, které už jsou takto opakovaně publikovány a údaje seřadit v některých případech spíše do tabulek a grafů, aby látka pro vyhodnocení byla přehlednější. V seznamu publikací, z nichž diplomandka čerpala, je značná část recentních titulů. Řada z nich je však jen jakýmsi anglickým kompendiem výzkumů dřívějších badatelů, publikovaných rusky nebo italsky. Je nepochybně nutné jít k originálním pramenům a zde se pro Černomoří bez ruštiny neobejdeme. Ščeglov je zajisté věrohodný autor, který pro Černomoří znamená tolik, co Adamesteanu pro oblast Metapontu, jeho původně ruské práce jsou, zdá se, na konkrétní údaje bohatší oproti pozdějším anglickým.. K pracím Cartera je také třeba přistupovat s vědomím, že ne všechny facety Adamesteanových výzkumů přebírá věrně. Většinou se jedná o syntetizující práce (viz např. i v případě Černomoří. K jižní Itálii by bylo třeba registr autorů rozšířit, přinejmenším ještě o některé Adamesteanovy tituly. V poznámkách pod čarou se v práci objevuje nekonečná řada citací jednoho autora, což není nutné, pokud ho odcitujeme jednou na počátku příslušného textu. Citaci antických autorů či epigrafických pramenů nemůžeme uvádět formou citace jiné

odborné práce, kde jsou jako prameny uvedeny (pokud se jimi tato práce speciálně nezabývá.). Prostředkované citace prací se v rukopise rovněž objevují. Stejně tak překlady antických autorů se neprovádějí z jiného moderního jazyka (pro zachování věrnosti). Pak by ovšem nevzniklo neobratné : Budu se účastnit na obraně a svobodě státu Autorka se nevyhnula pravopisným chybám v češtině, většinou nejsou zásadního charakteru, ale přece jen se objevínázor, že tyto okrajové domorodé sídliště sloužili... Většinou je hodnotím jako přepisy. Třebaže autorka věnovala nepochybně hodně času přípravě textu, zcela jí ušla redakce cizích jmen a názvů a někdy se objevují ve třech různých variantách. Je dobře vidět, kdy čerpala z anglického a ruského textu. Nerozlišuje, že čeština má hlásku f a nepoužívá ph. Pokud se ruská jména přejímala z angličtiny, došlo několikrát k jejich zkomolení. Rovněž tak zeměpisné názvy mají různé varianty, někdy se překládají, jindy ne (Lighthouse P. – Majačnyj), někdy se používá česky záliv, jindy rusky buchta atd.

B. Gavláková nastudovala příslušnou literaturu, pronikla velmi dobře k jádru problematiky. Přichází však jen velmi zřídka s vlastními návrhy na řešení otázek. Je v nevýhodě, protože většinu lokalit a materiálu nezná z autopsie. Přehlednější forma práce by umožnila, aby některé společné jmenovatele pro řecký západ a východ lépe vynikly.....

Doporučuji, aby byla v každém případě práce přijata jako podklad k obhajobě .

Hodnotím ji jako velmi dobrou.

V Praze 14. 9. 2012

Doc. Dr. Marie Dufková, CSc.
oponentka